

Κεφάλαιο 1ο

1.1 Ο Απόστολος Παύλος

Ο Απ. Παύλος υπήρξε η έκπληξη στην πρώιμη ιστορία του Χριστιανισμού αφού η αλλαγή των θρησκευτικών του πεποιθήσεων σήμανε τη μεγάλη ανατροπή και διαμόρφωσε την πορεία του ανθρώπου στον παγκόσμιο χάρτη της εποχής.

Ο Σαύλος (στα εβραϊκά¹ το όνομα είναι Σαούλ ή Σαύλος, ο δε ελληνορωμαϊκός τύπος του ονόματος του Αποστόλου, είναι Παύλος (Paulus), γέννημα θρέμμα της Ταρσού, μιας κοσμοπολίτικης πόλης της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ήταν Ιουδαίος. Πιστός στο Νόμο των προγόνων του, πήγε στην Ιερουσαλήμ για να μαθητεύσει κοντά στον Ιεζεκιήλ. Ήταν τόσο σφοδρός στις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, που πρωτοστάτησε στον λιθοβολισμό του Στεφάνου. Κι έπειτα παίρνοντας τις διαπιστεύσεις από τον Αρχιερέα της Ιερουσαλήμ, ξεκίνησε για την Δαμασκό με σκοπό να συλλάβει άνδρες και γυναίκες που ακολουθούσαν την οδό του Κυρίου, το μήνυμα του Ευαγγελίου των Μαθητών του Ιησού Χριστού.

Κι εκεί, πλησιάζοντας στην πύλη της Δαμασκού ξαφνικά έντονη λάμψη φωτός θαμπώνει την όρασή του κι ακούει μια φωνή από του ουρανό να τον ρωτά «Σαούλ, Σαούλ, γιατί με καταδιώκεις;» Ο Σαύλος δεν βλέπει κανέναν, ποιος είσαι Κύριε, ρωτά και τότε η φωνή του απαντά «Εγώ είμαι ο Ιησούς που εσύ καταδιώκεις» (Πρ. 9, 1-5).

Η συγκλονιστική αυτή συνάντηση του Παύλου με τον Ιησού Χριστού άλλαξε δραματικά όχι μόνο τη δική του ζωή μα και ολόκληρης της ανθρωπότητας, καθώς η στροφή της θρησκευτικότητάς του υπήρξε η αφετηρία της νέας του αποστολής, της διάδοσης του μηνύματος του Χριστιανισμού σε όλον τον τότε γνωστό κόσμο, κι έγινε το μήνυμα του Ευαγγελίου οικουμενικό.

Ο Απ. Παύλος αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες στο κοπιώδες ιεραποστολικό του έργο (Α΄Θεσ. 1,4.9-13), η υγεία του κλονίστηκε (Β΄Κορ. 12, 1-10), δέχτηκε απειλές (Φιλ. 1,19-20), οι αντίπαλοί του τον πολέμησαν με μεγάλη σκληρότητα (Β΄Κορ. 11,12, Φιλ.1,15).

¹ Μπελέζος Ι. (2018), Βίος και ιεραποστολική δράση του Αποστόλου Παύλου, Ο Απόστολος Παύλος 1950 χρόνια από το μαρτύριό του, Έκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας, σ. 21, 22

Είχε βεβαίως πολλούς και άξιους συνεργάτες και φίλους που τον βοηθούσαν στο έργο του² (Φιλ. 1,14, Α ΄Τιμ., Β ΄Τιμ, Τιτ).

1.2 Ο Τιμόθεος

Ο Απόστολος Παύλος ξεκίνησε την δεύτερη περιοδεία του μαζί με τον Σίλα. Ήθελε να επισκεφτεί τις πόλεις όπου κήρυξαν το λόγο του Κυρίου κατά την πρώτη περιοδεία. Περιόδευσαν στη Συρία και την Κιλικία (Πρ. 15, 36-41). Πήγαν στη Δέρβη κι έπειτα στα Λύστρα. Στα Λύστρα της Λυκαονίας (Ρωμαϊκή επαρχία της Γαλατίας) γνώρισε τον Τιμόθεο.

Ο πατέρας του Τιμόθεου ήταν Έλληνας, η μητέρα του ήταν χριστιανή ιουδαϊκής καταγωγής. Ο Τιμόθεος είχε καλή φήμη στους χριστιανούς των Λύστρων και του Ικονίου. Ο Απ. Παύλος θέλησε να τον πάρει μαζί του ως συνοδό και γι' αυτό του έκανε περιτομή ώστε να είναι ευκολότερη η δράση του ανάμεσα στους Ιουδαίους της περιοχής (Πρ. 16, 1-3). Μαζί διέσχισαν τη Φρυγία, τη Γαλατία και παρακάμπτοντας τη Μυσία, έφτασαν στην Τρωάδα όπου σε όραμα ο Παύλος έλαβε από τον Κύριο πρόσκληση να πάνε στην Μακεδονία (Πρ. 16, 6-10). Με αυτόν τον τρόπο ξεκίνησε η κοινή πορεία στην διάδοση του Ευαγγελίου με παρενθέσεις όπου οι ανάγκες της νεοσύστατης Εκκλησίας απαιτούσε, μα πάντα σε στενή επικοινωνία (μέσω των Επιστολών όποτε οι δρόμοι τους ήταν σε διαφορετικούς προορισμούς), σε στενή συνεργασία και βαθιά φιλία, παρά την διαφορά της ηλικίας τους. Είναι νέος όταν λαμβάνει την Α΄ Τιμ. (Α΄ Τιμ. 4, 11), ωστόσο καλείται σε δημόσια ανάγνωση των Γραφών, σε διδασκαλία (4, 13) ώστε να αξιοποιήσει το χάρισμα που του δόθηκε (4, 14) και να λειτουργήσει ως πρότυπο για τους επισκόπους³.

Ο Τιμόθεος υπήρξε συναποστολέας σε ορισμένες επιστολές του Παύλου (π. χ. την Β΄ Κορ.) και συνυπογράφει αρκετές από αυτές (π.χ. Ρωμ.) καθώς και κομιστής αλλά και ερμηνευτής των Επιστολών και του Ευαγγελίου στα μεγαλύτερα ελληνικά κέντρα της Μεσογείου (Θεσ/νίκη, Κόρινθο, Φιλίππους) όπου κήρυξε ο Απ. Παύλος (Β΄ Κορ. 1,1, Α΄ Θεσ. 3,2). Στηρίζει ενεργά το έργο του Παύλου και κάποτε στέλνεται από τον Απόστολο στις κατά τόπους Εκκλησίες για να τις ενθαρρύνει και στηρίζει την πίστη των αδελφών (Α΄ Θεσ. 3,2). Επισκέφτηκε μόνος τους αδελφούς στη Θεσ/νίκη για να τονώσει την πίστη τους έχοντας μαζί του δύο επιστολές του Παύλου που συμπλήρωναν τη διδασκαλία και διασαφήνιζαν σημεία που δεν είχαν κατανοήσει οι Χριστιανοί⁴.

2 Ατματζίδης Χ. (2010) Από την βιβλική έρευνα στην Πίστη της Εκκλησίας, εκδ. Πουρνάρα, Θεσ/νίκη, σ. 107-108

3 Δεσπότης Σ. (2018), Αποστόλου Παύλου, Ποιμαντικές Επιστολές, τ. Α΄, Αθήνα, σ. 481

4 Μιχαήλ Κόνιας Μ., Κοντάκης Χ., Σκρέκας Κ., π. Γρηγόριος – Τηλέμαχος Σταμκόπουλος, Χατζημιάδης Χ., ΠΟΛΙΣ-ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΥΠΡΟ, ΜΑΛΤΑ ΚΑΙ Ν. ΙΤΑΛΙΑ, Εκπαιδευτικό και Πολιτιστικό Ίδρυμα «Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς», Ιερά Μητρόπολη Θεσ/νίκης, σ. 49

Στην Α΄ Τιμ. χαρακτηρίζεται στρατιώτης και καλείται να αγωνίζεται τον ωραίο αγώνα της πίστεως (6, 11).

Κεφάλαιο 2ο

2.1 Οι Ποιμαντικές Επιστολές

Ο Παύλος γράφει Επιστολές που απευθύνονται σε διαφορετικές χριστιανικές κοινότητες προκειμένου να απαντήσει σε συγκεκριμένα προβλήματα που προκύπτουν στην εκάστοτε κοινότητα⁵. Ακόμη κι όταν απευθύνεται η επιστολή στον Φιλήμονα ή τον Τιμόθεο ή τον Τίτο, ουσιαστικά παραλήπτες είναι οι χριστιανοί των περιοχών όπου βρίσκονται οι μαθητές και συνεργάτες του Παύλου γιατί συνήθως οι επιστολές αναγιγνώσκονταν στις συνάξεις, πριν τη Θεία Ευχαριστία⁶.

Οι ΠΕ δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς γράφτηκαν⁷, χρησιμοποιούν παρόμοιο λεξιλόγιο, καταπολεμούν την ίδια αίρεση (έναν τύπο πρωτο-Γνωστικισμού), περιέχουν οδηγίες για την καλή εκκλησιαστική οργάνωση γι' αυτό θεωρείται ότι αποτελούν ενιαίο σώμα⁸

Οι ΠΕ έχουν παραινετικό ύφος⁹, η Χριστολογία τους έχει αρχέγονο-προπαύλειο χαρακτήρα, όπου αναπτύσσεται μια παγκόσμια θεολογία (παράκληση του Παύλου προς τον Τιμόθεο για προσευχή των πιστών για όλους τους ανθρώπους διότι ο Θεός θέλει να σωθούν όλοι οι άνθρωποι και να γνωρίσουν σε βάθος την αλήθεια (Α΄ Τιμ. 2, 1-3) και εξαιρείται η θεότητα του Ιησού Χριστού¹⁰.

Οι Ποιμαντικές Επιστολές (η Α΄, η Β΄ προς Τιμόθεο, και η προς Τίτο) του Απ. Παύλου αν και απευθύνονται σε πρόσωπα -Τιμόθεο και Τίτο- εντούτοις αφορούν στην Εκκλησία της Εφέσου και της Κρήτης που, παρά την απόστασή τους, επικοινωνούν και αλληλοεπηρεάζονται¹¹.

Η έμφαση στις ΠΕ δίνεται στη θεία Οικονομία και το σωτηριώδες έργο του Κυρίου και η χριστολογία τους εκφράζεται μέσα από τις παραινέσεις προς τους επισκόπους και τα μέλη της

5 Ατματζίδης Χ. (2010) Από την βιβλική έρευνα στην Πίστη της Εκκλησίας, εκδ. Πουρνάρα, Θεσ/νίκη, σ. 100

6 Φίλιας Γ., Λειτουργική Α΄, σ. 185

7 Δεσπότης Σ. (2018), Αποστόλου Παύλου, Ποιμαντικές Επιστομές, τ. Α΄, Αθήνα, σ. 43

8 ό. π., σ. 14

9 ό. π., σ. 809

10 ό. π., σ. 810-811

11 ό. π., σ. 46

Εκκλησίας για έργα αγάπης και ελέους προς όλους τους ανθρώπους¹². Ο ποιμαντικός στόχος είναι να κατανοήσουν το μυστήριο της ευσέβειας οι εξ εθνών χριστιανοί παραλήπτες ώστε να «δραστηριοποιηθούν στο μαρτύριο και τη μαρτυρία¹³».

2.2. Η Α΄ προς Τιμόθεον

Ο Απ. Παύλος γράφει την Α΄ προς Τιμόθεον «για να αντιμετωπίσει συγκεκριμένους αιρετικούς αντιπάλους και για να οργανώσει καλύτερα την Εκκλησία ώστε να αντιμετωπίσει προκλήσεις και ανάγκες του β' μισού του 1ου αι. μ. Χ».¹⁴ Οι αιρετικοί αυτοί μέσα από διαλεκτικές συζητήσεις σχετικά με τη γενεολογία (επικρατούσα τάση στην Έφεσο εκείνη την εποχή) έστρεφαν το ενδιαφέρον τους στο παρελθόν¹⁵ και θεωρώντας ότι αφού είχαν ψυχικά αναστηθεί λόγω του ότι είχαν βαπτιστεί, πίστευαν πως όφειλαν να απέχουν από το τραπέζι (φαγητό) και την κλίνη (γάμο), θέτοντας σε κίνδυνο την Εκκλησία προσβάλλοντας την οικογένεια. Το ζητούμενο γι' αυτούς δεν ήταν η διακονία να σωθούν όλοι μέσω της πίστης και της αγάπης αλλά η μύηση σε μια γνώση που αφορούσε λίγους¹⁶.

Απευθύνεται άμεσα στον Τιμόθεο αλλά και σε όλες τις κατ' οίκον Εκκλησίες της Εφέσου. Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς γράφτηκε, πιθανόν ο Παύλος να έγραψε¹⁷ την Α΄ προς Τιμόθεον κατά το ταξίδι του στην Μακεδονία κι ενόσω ο Τιμόθεος βρίσκεται στην Έφεσο, ανάμεσα στα έτη 56-58 μ. Χ.

Η Α΄ προς Τιμόθεον χαρακτηρίζεται ως επίσημο υπόμνημα¹⁸ αφού ο Επίλογος δεν περιλαμβάνει προσωπικά στοιχεία και αυτό την κατατάσσει σε επίσημο επιστολικό έγγραφο. Έχει εξαιρετική δομή¹⁹ και χαρακτήρα αντιρρητικό²⁰ καθώς αντιμετωπίζει χριστιανούς που είχαν επηρεαστεί από πρώιμες γνωστικιστικές τάσεις -αν και ο Παύλος δεν αναφέρεται άμεσα στους αιρετικούς²¹ -αλλά και συμβουλευτικό-παραινετικό²² με νουθεσίες για την συμπεριφορά ανδρών, γυναικών, επισκόπων, διακόνων τόσο στον οίκο τους όσο και στην κατ' οίκον Εκκλησία, αλλά

12 ό. π., σ. 827, 828

13 ό. π., σ. 829

14 ό. π., σ. 34

15 ό. π., σ. 48

16 ό. π., σ. 53-54

17 ό. π., σ. 36-38

18 ό. π., σ. 88

19 ό. π., σ. 68

20 ό. π., σ. 41

21 ό. π., σ. 47

22 ό. π., σ. 64-66

και συμβουλές προς τον ίδιο τον Τιμόθεο όσον αφορά στην φροντίδα του για τα μέλη της Εκκλησίας αλλά και του εαυτού του («Σταμάτα πια να πίνεις μόνο νερό, να χρησιμοποιείς και λίγο κρασί για το στομάχι σου και για τις συχνές σου ασθένειες»²³, Α΄ Τιμ. 5, 23).

Κεφάλαιο 3ο

3.1 Απόστολος Παύλος και η αποστολή του Άνδρα στο Α΄ Τιμ. 2

Στο Α΄ Τιμ. κεφάλαιο 2, στίχο 8 διαβάζουμε: «*Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὀσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ*». Ο Απ. Παύλος θέλει οι άντρες να προσεύχονται με καθαρά χέρια σε κάθε τόπο, αφού η προσευχή αγιάζει τα πάντα (4,5). Πρόκειται για μια παραίνεση μοναδική στην Κ.Δ.²⁴ Τα χέρια συμβολίζουν τον καθημερινό τρόπο ζωής μέσα από τους ρόλους που εκπληρώνουν οι άντρες στα ελληνορωμαϊκά χρόνια και τις πράξεις των ανθρώπων²⁵. Θεωρεί πρώτη υποχρέωση όλων (2, 1) και μάλιστα των αντρών την προσευχή προς τον Θεό. Αντίθετα με το ανδρικό πρότυπο της εποχής του ανδρείου πολεμιστή, ήρωα και επίδοξου εραστή, στην Α΄ Τιμ. το πρότυπο είναι του προσευχόμενου²⁶.

Στην πρώτη Εκκλησία είναι έντονο το στοιχείο της αδιάλειπτης προσευχής, η οποία δεν συνδέεται απαραίτητα με ναούς και θυσία²⁷ και σύμφωνα με τις Πράξεις των Αποστόλων (17, 24) ο Κύριος δεν κατοικεί σε χειροποίητους ναούς. Έτσι το «*ἐν παντὶ τόπῳ*» σημαίνει τον οποιονδήποτε τόπο στην οικουμένη²⁸.

Ο Απ. Παύλος δίνει έμφαση στον τρόπο της προσευχής και θέτει τις προϋποθέσεις της προσευχής των αντρών στην οσιότητα των χειρών και την κενότητα από οργή και διαλογισμό της καρδιάς²⁹. Τα χέρια πρέπει να είναι όσια, οι πράξεις των αντρών με άλλα λόγια να πράττουν καλά έργα. Στην Α΄ Τιμ. η οσιότητα αφορά την αγάπη προς τους άλλους και προς όλα τα έθνη³⁰. Ο Γαληνός³¹ ορίζει όσια εκείνα τα χέρια που δεν καταχρώνται ξένη περιουσία. Η έπαρση των χειρών είναι παγκόσμια έκφραση προσευχής, οι δε χριστιανοί εξέτειναν τα χέρια

23 Η Καινή Διαθήκη σε μετάφραση στη δημοτική, Βιβλική Εταιρεία, 1989

24 Δεσπότης Σ. (2018), Αποστόλου Παύλου, Ποιμαντικές Επιστομές, τ. Α΄, Αθήνα, σ. 391

25 ό. π., σ. 392, 400

26 ό. π., σ. 393-394

27 ό. π., σ. 394

28 ό. π., σ. 396

29 ό. π., σ. 397

30 ό. π., σ. 403

31 ό. π., σ. 402

με τρόπο που να δημιουργούν το σχήμα του Σταυρού³², μιμούμενοι τον αναστημένο Κύριο που ανελήφθη ευλογώντας τους μαθητές Του, σύμφωνα με τον Κύριλλο Ιεροσολύμων στις Μυσταγωγικές Κατηχήσεις (4ο αι. μ. Χ.).

Η σκέψη πρέπει να είναι καθαρή, σύμφωνα με τον Απόστολο των Εθνών. Ο άντρας δεν πρέπει απλώς να μην αδικεί, αλλά να μην νιώθει οργή. Ο Ποιμήν του Ερμά συμβουλεύει η προσευχή να γίνεται χωρίς θυμό αλλά και χωρίς λύπη γιατί δεν ανεβαίνει η προσευχή, δεν φτάνει στον Θεό. Κι ο Ιγνάτιος στην προς Εφεσίους παροτρύνει προσευχή και πραότητα³³. Ο Μ. Βασίλειος λέει ότι αν συνειδητοποιηθεί η παρουσία του Θεού μπροστά στον προσευχόμενο, την ώρα που προσεύχεται, τότε επιτυγχάνεται προσευχή χωρίς οργή και διαλογισμό³⁴. Ο διαλογισμός στην περικοπή έχει συνδεθεί με επίμονες πονηρές σκέψεις ενάντια στον διπλανό. Ως αντικείμενα της οργής και του διαλογισμού εννοούνται και οι ετεροδιδάσκαλοι που προκαλούν έριδα³⁵. Γι' αυτό ο Παύλος συμβουλεύει τον Τιμόθεο να μην εμπλέκεται σε ατέλειωτες συζητήσεις μαζί τους, να τους νουθετεί μία δυο φορές κι αν επιμένουν να κρατείται μακριά τους (1, 3 και 6, 5).

Ο σώφρονας άντρας έχει αφοσίωση στη μια γυναίκα του και ως πατέρας διδάσκει τα παιδιά του τη σεμνότητα και την υπακοή σ' αυτόν³⁶. Θα πρέπει επίσης να είναι εγκρατείς, σεμνοί, με καθαρή συνείδηση, κόσμιοι, μη δίλογοι, διότι οι παραινέσεις προς τον Τιμόθεο, τους επισκόπους, διακόνους και τις γυναίκες γράφτηκαν όχι μόνο για τον παραλήπτη, αλλά για όλα τα μέλη της Εκκλησίας όπου ακούστηκε η επιστολή. Έμμεσα οι παραινέσεις αυτές αφορούν όλα τα μέλη (άντρες και γυναίκες³⁷).

Κεφάλαιο 4

4.1 Η Ηθική του αρχέγονου Χριστιανισμού όπως την αποτύπωσε

ο Απ. Παύλος

Σημαντικό στοιχείο της Ηθικής της Χριστιανικής κοινότητας που αποτύπωσε ο Απ. Παύλος αποτελεί η πίστη του στην παράδοση³⁸ την οποία μεταφέρει στα μέλη της Α' Κορ. 11,23).

32 ό. π., σ. 398-399

33 ό. π., σ. 406

34 ό. π., σ. 409

35 ό. π., σ. 407

36 ό. π., σ. 460

37 ό. π., σ. 483, 535

38 Αντωνόπουλος Α. (2018) Θεία Ευχαριστία και Διακονία στην Εκκλησία, Ο Απόστολος Παύλος 1950 χρόνια από το μαρτύριό του, Έκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας, σ. 54

Μέσω της παράδοσης τηρείται η εντολή του Κυρίου «*τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν*» (Λκ. 22, 19). Ιδιαίτερη ἔμφαση δίνει ο Απ. Παῦλος στη συμμετοχή στη Θεία Ευχαριστία και τον τρόπο που εκδηλώνεται η φροντίδα για τους ἄλλους, η διακονία μεταξύ των ἀδελφών και η ουσιαστική ἐνότητά τους μέσα στην χριστιανική κοινότητα³⁹ («*ὅτι εἷς ἄρτος, ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν*», Α' Κορ 10, 17). Προϋπόθεση για τη συμμετοχή στη Θεία Ευχαριστία ἀποτελεῖ η προσωπική εξέταση: «*δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω*», Α' Κορ 11, 28 και το νοιάξιμο για τους ἄλλους⁴⁰: «*Ὡστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε· εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα συνέρχησθε*», Α'' Κορ 11, 33-34.

Η θεολογία του Παύλου πηγάζει ἀπὸ το Ευαγγελικό μήνυμα και προσαρμόζεται ἀνάλογα με τις ἀνάγκες των παραληπτών, ακροατῶν του και τις επικρατούσες συνθήκες⁴¹. Τη θεολογία και ηθική του Παύλου γνωρίζουμε κυρίως μέσα ἀπὸ τις ἐπιστολές του που ἔχουν διασωθεῖ. Οι ἐπιστολές του Παύλου διακρίνονται για το πλούσιο θεολογικό τους περιεχόμενο⁴², το πλήθος θεμάτων⁴³, ἐκ των οποίων ἐξέχουσα θέση κατέχουν η Χριστολογία, η ἀνθρωπολογία, η σωτηριολογία, η ἐκκλησιολογία, η θεολογία, η ηθική και ἐσχατολογία⁴⁴.

Αρκετοὶ παράγοντες ἐπέδρασαν στην διαμόρφωση της παύλειας θεολογίας: η ΠΔ, οι βαθιές γνώσεις του στην ιουδαϊκή θεολογία με την οποία γαλουχήθηκε στα χρόνια της νεότητάς του, το πολιτισμικό περιβάλλον της γενέτειράς του και η ηθική των ἐλληνιστικῶν κοινοτήτων που ο Παῦλος λάμβανε ὑπόψιν του ὅταν ἀπευθυνόταν σε αυτές και παράλληλα η χρήση της ρητορικής της ἐπιστολής ως τρόπο να γνωστοποιήσει τις σκέψεις του, τις παροτρύνσεις του, ἕνα εἶδος σε εὐρεία χρήση στην ἐποχή του καθὼς και η ἀντιπαράθεσή του με τους ἀντιπάλους του ὅπως η ικανότητά του να προσαρμόζει το λόγο του, ἀνάλογα και με τα προβλήματα που ἀντιμετώπιζαν οι κοινότητες⁴⁵.

39 ὁ. π., σ. 55

40 ὁ. π., σ. 66-67

41 Ατματζίδης Χ. (2010) Ἀπὸ την βιβλική ἐρευνα στην Πίστη της Ἐκκλησίας, ἐκδ. Πουρνάρα, Θεσ/νίκη, σ. 103

42 ὁ. π., σ. 95

43 ὁ. π., σ. 99

44 ὁ. π., σ. 96-99

45 ὁ. π., σ. 105-106

Οι ηθικές αξίες που τονίζει ο Απ. Παύλος απαντώνται και στον κόσμο εκτός της ΚΔ - Ιουδαϊκό και εθνικό κόσμο), περιοριζόμενες όμως στο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον⁴⁶. Αντίθετα, στον κόσμο της ΚΔ η πίστη στον Ιησού Χριστό και το Βάπτισμα στο όνομά Του, καθιστά τους ανθρώπους, αδελφούς και φίλους⁴⁷. Κατά την παύλεια διδασκαλία μέσω της πίστης και του βαπτίσματος επιτελείται η προσχώρηση στον Ιησού Χριστό και αυτό δημιουργεί τη συλλογική ταυτότητα των μελών⁴⁸. Αυτή η κοινότητα διαμορφώνει την ηθική της ταυτότητα που βιώνεται μόνο στις συνάξεις της θείας Λειτουργίας κατά την εποχή του Απ. Παύλου και των πρώτων χριστιανικών. Μέσα από τη θεία Λειτουργία οι πρώτοι Χριστιανοί βίωναν το «εν Χριστώ» και . το «ἐν σῶμα οἱ πολλοί ἔσμεν» , Α Κορ 10,17. Έτσι οι παραινέσεις του Παύλου προσανατολίζονται στην από κοινού ενσωμάτωση στον Ιησού Χριστό, η οποία διαμορφώνει τη συλλογική ταυτότητα πέρα και πάνω από την κοινωνική και οικονομική θέση⁴⁹ και θέλει η τέλεση της θείας Ευχαριστίας να γίνει σύμβολο ενότητας τέτοια που η κοινή ταυτότητα να υπερβαίνει τις εγκόσμιες διαφορές και να ισχύει τόσο στην καθημερινότητα όσο και στη Θεία Λειτουργία⁵⁰. (Α' Κορ 6, 5-6,7). Γι' αυτό στην Α' Κορ προτρέπει να επιλύουν τις διαφορές τους με ταιριαστό στην χριστιανική τους ταυτότητα τρόπο δηλαδή όπως ταιριάζει σε «εν Χριστώ αδελφούς».

Αντίστοιχα, στη διαμάχη των Κορινθίων Χριστιανών σχετικά με τις διατροφικές συνήθειες, η ηθική εντολή που δίνει δεν αφορά στο περιεχόμενο της έριδας αλλά στη στάση απέναντι στην έριδα αντιμετωπίζοντας δηλαδή το θέμα ως πρόβλημα της Εκκλησίας και πώς επηρεάζει την ταυτότητα της χριστιανικής κοινότητας, δίνοντας μεγάλη σημασία στην ενότητα⁵¹. Το κριτήριο για την επίλυση των ηθικών συγκρούσεων (Α' Κορ 10,13) για τον Απ. Παύλο βρίσκεται στην αναγνώριση της Χριστιανικής κοινότητας μέσα στον κόσμο ως Εκκλησίας του Θεού. Την ίδια στάση του Απ. Παύλου συναντούμε και σε άλλες επιστολές του (Α' και Β' Τιμ, Τιτ). Τον ενδιαφέρει το τι προβάλλεται από τους Χριστιανούς στον έξω κόσμο. Η αντιμετώπιση των ηθικών συγκρούσεων στο εσωτερικό της χριστιανικής κοινότητας οφείλει, κατά τον Παύλο,

46 Dr Wolter M. (2019) Η Ηθική του Παύλου ως Εφαρμοσμένη Εκκλησιολογία, Συζητώντας με τον Rene Girard, Επιμ.Σ. Δεσπότης Κ. Κεφαλέα, Αθήνα, σ. 42

47 ό. π., σ. 55

48 ό. π., σ. 46

49 ό. π., σ. 48

50 ό.π., σελ 50

51 ό.π. σελ 52

να υπακούει στο το “αγαθόν” (στ 16) και η παρουσία της Βασιλείας του Θεού μέσα της (στ 17) να καθίσταται εμφανή προς τα έξω. Ρωμ 14, 16-18, Α Κορ 10, 31-32.

Στην Α’ Τιμ. εξαίρετη σημασία δίνεται στην ευσέβεια (4, 8) και το μυστήριο της πίστεως (3, 16) για την σωτηρία όλων των ανθρώπων. Τα μέλη της Εκκλησίας πρέπει να συνειδητοποιούν ότι διακονούν τον Οίκο του Θεού του ζώντος με ευσέβεια που εκδηλώνεται στην καθημερινή ζωή τόσο μέσα στην Εκκλησία όσο και έξω, στον κόσμο⁵².

4.2 Προεκτάσεις της Παύλειας διδασκαλίας στο σήμερα

Στο Α Τιμ. 6, 15-16, διαβάζουμε: *«ἦν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ ὁ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν»*. Η πνευματική αυτή ωδή αποτελεί έναν πολύ σημαντικό ύμνο γιατί μας λέει ότι ο Θεός είναι αυτός που βασιλεύει, κυριεύει και αυτός που κατευθύνει την Ιστορία. Επίκαιρος ύμνος, αν αναλογιστούμε την περιπέτεια της πανδημίας που έζησε και ζει ακόμα ο άνθρωπος το τελευταίο διάστημα του τρέχοντος έτους.

Ζούμε σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, αντίστοιχο με εκείνο της εποχής του Ιησού Χριστού και του Απ. Παύλου, με κοινή γλώσσα, ενιαίο νόμισμα και ανεπτυγμένο διαδίκτυο⁵³. Η διαμόρφωση της ταυτότητας του σύγχρονου ανθρώπου εκτός από τους βιολογικούς, και τους κοινωνικούς παράγοντες, επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τη χρήση του Διαδικτύου και την πλοήγηση στον Παγκόσμιο Ιστό, έναν αχανή κόσμο. Η συνεχής απαίτηση για μεγαλύτερη ταχύτητα, η διαρκής επικαιροποίηση, οι συνεχείς αναρτήσεις ποικίλων θεμάτων στα κοινωνικά δίκτυα, επιβαρύνουν την ψυχική υγεία των ανθρώπων με συμπτώματα κατάθλιψης λόγω της διαδικτυακής εξάρτησης. Οι φωτογραφίες selfie κι η εναγώνια παρακολούθηση του αριθμού των likes έπειτα από κάθε ανάρτηση, η αλλαγή του λεξιλογίου, η ελλειπή έκφραση των συναισθημάτων, η “ελλειπή” επικοινωνία, αφού δια μέσου του τσατ μαντεύεις την έκφραση του προσώπου του Άλλου, αλλά κι η διαδικτυακή on line συνάντηση στερεί την αμεσότητα και

52 ό. π., σ. 569-571

53 Δεσπότης Σ. (2018), Παύλος και Ηθική του «Διαδικτύου» στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο του 1ου αι. μ. Χ. και το μετανεωρετικό 21ο αι. μ. Χ., Πρακτικά Συνεδρίου: Ο Απόστολος Παύλος 1950 χρόνια από το μαρτύριό του, Έκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας, σ. 124

φυσικότητα της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Όλα αυτά αλλάζουν τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και ταυτότητας του ανθρώπου⁵⁴.

Βέβαια, δεν θα αρνηθούμε τα επιτεύγματα της τεχνολογίας, δεν θα προσπεράσουμε τα πλεονεκτήματα της άμεσης πληροφόρησης, την ποικιλία των πληροφοριών, την εξυπηρέτηση των επειγουσών αναγκών επικοινωνίας, αλλά θα χρειαστούμε έναν αντίλογο, ένα αντίβαρο για την διατήρηση των ισορροπιών. Ένα κρίσιμο ζητούμενο αποτελεί η χριστιανική ταυτότητα στην οικουμενική εκκλησία⁵⁵ κι η απάντηση βρίσκεται στο «εν Χριστώ», του Απ. Παύλου. Η αναζήτηση των ισορροπιών ώστε να μην ολισθήσουμε στα ναρκισσιστικά αξιώματα της εποχής που ωστόσο στερούνται νοήματος και δημιουργούν το αίσθημα του κενού στον άνθρωπο και του στερούν την ουσιαστική σχέση, συνάντηση με τον Άλλον.

«Πῶς ἀπαντᾶμε ὡς Χριστιανοὶ σήμερα στὸ ἐρώτημα στὸ ἐρώτημα τοῦ ἐλλείμματος ὁράματος νοηματοδότησης; Ἀπουσιάζουμε τραγικά- Δυστυχῶς εἶναι ἀλήθεια ὅτι δὲν ἀνοιγόμαστε στὴν οἰκουμένη, καὶ ἄς καλεῖ αὐτή- Μπορεῖ νὰ γνωρίζουμε ὅτι ὅπως ὁ Θεός, Πατέρας ἀποστέλλει τὸν Υἱό Του στὸν κόσμο, ἔτσι κι Αὐτὸς ἀποστέλλει τοὺς μαθητὲς Του στὴν οἰκουμένη- Γιατί, ὁμως, ἐνῶ θυμόμαστε εὐκόλα τὶς ἐντολὲς ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ξεχνᾶμε τὶς ἐντολὲς ποὺ ἀναφέρονται στὶς σχέσεις του μὲ τοὺς ἄλλους, καὶ κυρίως τὴν Ἀποστολή: Γιατί προτιμᾶμε τὴν ἀσφάλεια τοῦ ἐνοριακοῦ περίγυρου ἀπὸ τὸ ἄνοιγμά μας στὰ ζέοντα ἐρωτήματα τοῦ ἀνθρώπου⁵⁶;»

Θα πρέπει να συνδράμουμε στην ανάπτυξη της κριτικής που ζητά η εποχή μας, εμπλεκόμενοι ενεργέστερα στον κοινωνικό διάλογο και να αναζητήσουμε αλλαγή φρονήματος και τρόπου ζωής⁵⁷.

Η συμμετοχή μας στην θεία Λειτουργία πρέπει να είναι ενεργή κι όχι τυπική ώστε πραγματικά να νοηματοδοτεί την παρουσία μας εκεί και να μας ενδυναμώνει προς τον έξω κόσμο, κι η κοινωνία (επικοινωνία) μας με τους άλλους να είναι ουσιαστική, γνήσια και να μην στηρίζεται αποκλειστικά στις κοσμικές συνθήκες της εποχής μας. Διότι η συμπεριφορά μας, ως μέλη της Εκκλησίας και σύμφωνα με τις παραινέσεις του Αποστόλου των Εθνών, να εκδηλώνει στο

54 ό. π., σ. 129

55 ό. π., σ. 131

56 π. Αντώνιος Καλλιγέρης (2013), Αναγνώσεις, ΣΥΝΑΞΗ, ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΣΠΟΥΔΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ, Τ. 127, σ. 104 (Πρόκειται για ματιές στο βιβλίο του Tony Judt, Τα δεινά που μαστίζουν τη χώρα, εκδ. Αλεξάνδρεια.

57 ό. π., σ. 104

πολυπολιτιστικό μας περιβάλλον την ευσέβεια, την πίστη καθώς και το μήνυμα του Ευαγγελίου που αφορά στη σωτηρία όλων των ανθρώπων.

Μπουτσιάνη Κωνσταντίνα

Βιβλιογραφία

1. Αντωνόπουλος Α. (2018), Θεία Ευχαριστία και Διακονία στην Εκκλησία, Πρακτικά Συνεδρίου: Ο Απόστολος Παύλος 1950 χρόνια από το μαρτύριό του, Έκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας
2. Ατματζίδης Χ. (2010), Από την βιβλική έρευνα στην Πίστη της Εκκλησίας, τ. Α΄, εκδ. Πουρνάρα, Θεσ/νίκη
3. Δεσπότης Σ.(2018), Παύλος και Ηθική του «Διαδικτύου» στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο του 1ου αι. μ. Χ. και το μετανεωρετικό 21ο αι. μ. Χ., Πρακτικά Συνεδρίου: Ο Απόστολος Παύλος 1950 χρόνια από το μαρτύριό του, Έκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας
4. Σύναξη, Τριμηνιαία έκδοση σπουδής στην Ορθοδοξία, τ. 127, 2013
5. Μιχαήλ Κόνιας Μ.,Κοντάκης Χ., Σκρέκας Κ., π. Γρηγόριος – Τηλέμαχος Σταμκόπουλος, Χατζημλάδης Χ., ΠΟΛΕΙΣ-ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΥΠΡΟ, ΜΑΛΤΑ ΚΑΙ Ν. ΙΤΑΛΙΑ, Εκπαιδευτικό και Πολιτιστικό Ίδρυμα «Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς», Ιερά Μητρόπολη Θεσ/νίκης
6. Μπελέζος Ι. (2018), Βίος και ιεραποστολική δράση του Αποστόλου Παύλου, Πρακτικά Συνεδρίου: Ο Απόστολος Παύλος 1950 χρόνια από το μαρτύριό του, Έκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας
7. Dr Wolter M. (2019), Η Ηθική του Παύλου ως Εφαρμοσμένη Εκκλησιολογία, Συζητώντας με τον Απόστολο Παύλο και τον Rene Girard, ,Επ. Σ. Δεσπότης-Κ. Κεφαλέα, Αθήνα